

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-80-1>
УДК 327(71)

Богородицька Г.Є.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин та
регіональних студій,
Університет митної справи та фінансів

Сиволап Д.В.

асистент кафедри міжнародних економічних відносин та
регіональних студій,
Університет митної справи та фінансів

Лошкіна М.В.

здобувач вищої освіти,
Університет митної справи та фінансів

Bohorodytska Hanna, Syvolap D.V., Loshkina M.V.
University of Customs and Finance

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КАНАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ З КЛЮЧОВИМИ ПАРТНЕРАМИ

FOREIGN POLICY OF CANADA AT THE PRESENT STAGE: PECULIARITIES OF INTERACTION WITH KEY PARTNERS

У статті розглянуто основні особливості зовнішньої політики Канади на сучасному етапі з урахуванням нових реалій. Автори зосередили увагу на дослідженні основних аспектів зовнішньої політики Канади на сучасному етапі, а саме на визначенні змісту концепту «середньої держави», на комплексному аналізі відносин Канади із Сполученими Штатами, Мексикою та Великою Британією. У відносинах зі Сполученими Штатами та Мексикою важливу роль відіграє угода CUSMA (Canada-United States-Mexico), яка є основою економічних відносин між цими країнами на сучасному етапі. У відносинах з Великою Британією важливу роль відіграє Угода про безперервність торгівлі між Канадою та Великою Британією. Також окрему увагу у статті присвячено взаємодії Канади з цими країнами шляхом участі в міжнародних спільних проєктах. Проаналізовано особливості участі Канади у міжнародних організаціях, а саме НАТО та ООН, а також роль Канади у діяльності цих організацій.

Ключові слова: Канада, зовнішня політика, США, Велика Британія, Мексика, CUSMA.

The article is devoted to the comprehensive research of foreign policy of Canada at the modern stage. The article is aimed to research and analyze the peculiarities of the realization of foreign policy of Canada. In this article, the authors consider the main features of Canada's foreign policy at the current stage, taking into account new reality. The authors focus on the main aspects of Canada's foreign policy, namely the explanation of the concept of the "middle power", usage of "soft power", and relations with the United States, Mexico, and Great Britain. Canada-US relations as one of the most prominent are analyzed from the economic and security points of view. It is shown that these two countries maintain close relations in these spheres through the system of bilateral agreements and partnerships. Also, Canada and the USA have a special security program, aimed at the protection of aerospace territory. Canada-UK relations are characterized as constantly developing. Canada-Mexico relations are based on both bilateral and multilateral agreements, such as CUSMA, and bilateral agreements. Cooperation with Mexico plays an important role in Canadian foreign politics. In relations with the United States and Mexico, CUSMA (Canada-United States-

Mexico) agreement plays an important role, which forms the basis of economic relations between these countries at the current stage. In relations with Great Britain, the Agreement on Continuity of Trade between Canada and Great Britain plays an important role. Canada's interaction with mentioned countries in international agreements and joint projects is also highlighted in the article. Particular attention is paid to Canada's participation in international organizations, namely NATO and the United Nations, and Canada's role in the activities of these organizations. As an active member of both these international organizations, Canada is actively involved in special activities devoted to helping those countries, that are suffering due to different reasons, or promoting ideas of peace and stability in regions, that are in or after the conflict period.

Key words: *Canada, foreign policy, the USA, Mexico, Great Britain, CUSMA.*

Постановка проблеми. Система міжнародних відносин постійно трансформується, в результаті чого зовнішня політика окремих держав також набуває змін. Дослідження особливостей зовнішньої політики Канади на сучасному етапі надасть змогу охарактеризувати реалізацію та розвиток такої політики в сучасному міжнародному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей зовнішньої політики Канади на сучасному етапі присвячено праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед них Дж. Гранатштайн [7], Х. Сегал та А. Фіцджеральд [9], А. Шулл та У. Уарк [10] та інші. У працях вчених було проаналізовано концепції та напрями розвитку зовнішньої політики Канади. Але більш детального вивчення потребує дослідження особливостей зовнішньої політики Канади саме на сучасному етапі в контексті її взаємодії із ключовими партнерами.

Метою статті є проаналізувати особливості взаємодії Канади із ключовими партнерами в контексті реалізації нею своєї зовнішньої політики на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи зовнішню політику Канади, необхідно підкреслити, що однією з основних концепцій, яка сприяла її становленню, є концепція «середньої держави» (the “middle power”). Ця концепція відіграла значну роль у формуванні національної свідомості населення Канади, вплинула на статус держави та її позиціонування на міжнародній арені в другій половині ХХ століття. Деякі елементи даної концепції і досі застосовуються у впровадженні зовнішньої політики Канади.

До одного з основних принципів зовнішньої політики Канади необхідно віднести мирне співіснування з іншими країнами. Політика мультикультуралізму, миролюбності, просування толерантності є елементами зовнішньополітичної стратегії країни. Канада активно долучається до вирішення великої кількості сучасних світових

проблем, беручи участь в багатьох міжнародних ініціативах.

Концептуально-правові засади зовнішньої політики Канади реалізуються завдяки застосуванню «м'якої сили», впровадженню концепції «безпеки особи», встановленню багатосторонніх дипломатичних відносин з іншими державами, що допомагає країні просувати власні інтереси в міжнародному середовищі та безпосередньо впливати на сучасні міжнародно-політичні процеси. Одними з основних інструментів канадської «м'якої сили» було визначено публічну дипломатію та концепцію «безпеки особи». Застосування таких механізмів дає Канаді змогу просувати власні національні інтереси в міжнародному середовищі мирним шляхом.

До основних суб'єктів реалізації зовнішньої політики Канади можна віднести Главу Уряду; Парламент, який є основним законодавчим органом в країні та формує основні принципи здійснення зовнішньої політики держави; Міністерство закордонних справ, яке займається налагодженням дипломатичних зв'язків з іншими країнами, міжнародним торговельним та економічним розвитком, проблемами як національної, так і міжнародної безпеки. Отже, їхня діяльність спрямована на формування та імплементацію основних зовнішньополітичних принципів держави, налагодження дипломатичних зв'язків, розвиток економіки та протистояння зовнішнім викликам, які постають перед Канадою.

Розглянемо шляхи реалізації співпраці в рамках стратегічного партнерства Канади з іншими державами на прикладі Сполучених Штатів Америки, Мексики та Великої Британії.

Головним стратегічним партнером Канади є Сполучені Штати Америки. Країни є сусідами та мають найдовший сухопутний кордон у світі, протяжність якого складає близько 9-ти тисяч кілометрів. Враховуючи це, держави докладають зусиль задля захисту своїх кордонів та

збереження територіальної цілісності, про що свідчить наявність об'єднаної системи аерокосмічної оборони Канади та Сполучених Штатів (NORAD). Між державами склалися унікальні та дуже тісні партнерські відносини, які базуються на спільних інтересах та цінностях, потужних економічних зв'язках, співробітництві в галузі національної оборони та безпеки. Також між Канадою та США утворилося одне з найміцніших у світі торговельних партнерств, що сприяє появі значної кількості робочих місць на території обох країн, обидві країни є учасницями оновленої угоди про вільну торгівлю CUSMA [6].

У рамках двостороннього співробітництва між країнами 23-го лютого 2021-го року була запроваджена Дорожня карта Оновленого Партнерства між США та Канадою (The Roadmap for a Renewed U.S.-Canada Partnership), яка ставить за мету досягнення спільних цілей, таких як: вирішення екологічних проблем, спровокованих кліматичними змінами; боротьба з наслідками пандемії; розвиток міжнародного економічного співробітництва; протистояння сучасним глобальним викликам, включаючи військову агресію росії проти України. Також держави реалізують двосторонню співпрацю в рамках участі в міжнародних організаціях – враховуючи НАТО, ООН, Групу Семи, Групу Двадцяти, СОТ, ОЕСР, Організацію Американських Держав тощо.

Ще одним важливим стратегічним партнером Канади, який також знаходиться в північно-американському регіоні, є Мексика. Двосторонні відносини з цієї країною у Канади будувалися нерівномірно. Головним моментом стабілізації їх взаємовідносин стало підписання Угоди про Північноамериканську зону вільної торгівлі. Спочатку держави надавали пріоритет лише поглибленню економічних відносин, але згодом їх співпраця почала набувати і політичного характеру.

Слід зазначити, що Канада активно співпрацює з Мексикою в сфері економіки не лише задля поглиблення двосторонніх відносин між державами, а й заради збільшення конкурентоспроможності власної економіки, яка є певною мірою залежною від іншого північно-американського сусіда – Сполучених Штатів. Канада з Мексикою також активно співпрацюють в рамках Угоди про вільну торгівлю CUSMA і в таких

сферах, як агробізнес, екологія та навколишнє середовище, лісова промисловість, культурна, енергетична, інвестиційна сфери тощо [6].

Вдалим прикладом реалізації стратегічного співробітництва можна вважати двосторонні відносини Канади та Великої Британії. Країни об'єднують багато років спільної історії та безпосередня участь обох в Співдружності Націй. Обидві держави є членами НАТО, Групи семи, Групи двадцяти, ООН та тісно співпрацюють у сфері економіки, безпеки, включаючи військову сферу, питання гендерної рівності, охорони здоров'я та освіти. Канада та Велика Британія прагнуть поширювати спільні цінності, сприяти міжнародному розвитку та протистояти глобальним викликам у всьому світі. Окрім цього держави активно співпрацюють у науково-технологічній сфері, про що свідчить підписаний у 2017 році Меморандум про взаєморозуміння щодо науки, технологій та інновацій [9; 12].

Варто підкреслити, що двостороння канадсько-британська співпраця в економічній сфері будується за засадах чесної міжнародної торгівлі, що сприятиме покращенню глобальної економіки та інвестиційної діяльності, адже Велика Британія є найважливішим комерційним партнером Канади в Європі та важливим джерелом прямих іноземних інвестицій. Після виходу Британії з Європейського Союзу між країнами 1-го квітня 2021-го року була укладена двостороння Угода про безперервність торгівлі між Канадою та Великою Британією (Canada-United Kingdom Trade Continuity Agreement), яка діятиме до тих пір, поки країни працюватимуть над укладенням повноцінної угоди про вільну торгівлю між державами, переговори щодо якої розпочалися 24-го березня 2022-го року [6].

Можливо дійти висновку, що реалізація зовнішньої політики Канади шляхом стратегічного двостороннього співробітництва з іншими державами є не менш важливою, ніж багатостороння співпраця. Канада співпрацює з іншими країнами в багатьох сферах на засадах спільних цінностей та загальних міжнародно-політичних цілей.

Канада в процесі реалізації безпеково-оборонної політики в рамках двостороннього співробітництва з іншими країнами керується не тільки власними національними інтересами та

цілями, а й світовими, адже прагне сприяти розвитку безпечного міжнародного середовища, задля чого й кооперується з іншими державами.

Канаду можна вважати розвинутою країною зі стійкою економічною системою, яка має переважно промисловий характер, адже нафтовий та газовий сектори займають не останнє місце в експортно-імпортній діяльності держави. Вагому частку в торговельній діяльності Канади займає сира та перероблена нафтова продукція, товари автомобільної промисловості та запчастини до транспортних засобів, природний газ [12]. Доцільним буде розглянути економічний розвиток Канади на прикладі двостороннього співробітництва з державами, згаданими вище.

Є очевидним, що тісна співпраця Канади та США не могла оминати економіко-торговельну сферу. Слід зазначити, що двостороння співпраця держав в даній сфері характеризується високим рівнем асиметричної взаємозалежності, адже в 2019-му році на долю Сполучених Штатів припадало приблизно 57% імпорту та 73% експорту канадських товарів. Канада поступово намагається знизити такий непропорційний рівень взаємозалежності, співпрацюючи з іншими країнами. У той же час, за даними канадського уряду, у 2021-му році їх двостороння торгівля товарами та послугами досягла суми понад трильйон доларів [6].

Економічні відносини між Канадою та Мексикою почали активно зростати після того, як NAFTA (зараз – CUSMA) набула чинності в 1994 році. Обсяг економіко-торговельної співпраці між державами поступово зростає з кожним роком, а у 2021-му обсяг двосторонньої торгівлі між Канадою та Мексикою склав більше 41 мільйона доларів США. Також слід зазначити, що Мексика посідає третє місце (після США та Китаю) за загальними обсягами економіко-торговельної співпраці. У 2021 році експорт становив 8 мільярдів доларів, а імпорт з Мексики сягнув 33 мільярдів.

Стабільність мексиканської економіки та високий рівень конкурентоспроможності робочої сили роблять країну привабливою для збуту канадських товарів та інвестування. В той же час обсяг прямого інвестування Канади Мексикою склав близько 2,2 мільйонів канадських доларів. Провідними сферами економіко-торговельного співробітництва між державами є видобувна, енергетична, мінеральна промисловість,

сільськогосподарська сфера, виробництво транспортних засобів та обладнання тощо [6].

Таким чином, варто наголосити уа тому, що Канада хоч і вважається країною зі стійкою та розвинутою економікою, є певною мірою більш залежною від Сполучених Штатів, ніж від інших країн. Країні варто й надалі підтримувати співпрацю з іншими державами, зокрема з Мексикою та Великою Британією, та розширювати двосторонню економічну співпрацю з іншими країнами.

Станом на сьогодні Організація Об'єднаних Націй включає 193 держави, серед яких є і Канада, яка була однією з країн-засновниць. У рамках членства у цій організації Канада виступає з ідеями щодо підтримки міжнародного миру та безпеки, налагодження дружніх відносин між державами, розвитку співробітництва задля вирішення глобальних проблем соціального, культурного та гуманітарного характеру. З початку існування організації Канада брала участь в багатьох операціях ООН, включаючи події Корейської війни (1950), Суецьку кризу (1956), Конголезьку кризу (1960). Загалом за період з 1948 по 1988 роки Канада для виконання місії з підтримки миру виділила близько 80 тисяч військовослужбовців. Після завершення «холодної війни» Канада також брала участь в миротворчих місіях під егідою ООН на Балканах, в Сомалі, Руанді, Гаїті, Малі [7].

Необхідно зазначити, що наразі Канада має декілька Постійних представництв при ООН, які розташовані в Нью-Йорку, Женеві, Найробі та Відні. Ці представництва виконують роль дипломатичних каналів комунікації, діяльність яких спрямована на налагодження зв'язків між урядом Канади, ООН та низкою пов'язаних з нею інших організацій, штаб-квартири яких розташовані в цих містах. Постійні представництва займаються просуванням зовнішньополітичних інтересів Канади в рамках організації.

Окрім цього Канада бере безпосередню участь у фінансуванні фондів та нових проєктів ООН. У 2021-му році держава виділила 85 мільйонів доларів, які були спрямовані на підтримку миротворчих операцій та проведення спеціалізованих навчань, протидію та боротьбу з незаконною експлуатацією людей, захист цивільного населення, до Фонду розбудови миру ООН.

Також Канада бере активну участь в реалізації програми Цілей сталого розвитку, яка

спрямована на боротьбу із глобальними проблемами: бідністю, голодом, проблемою доступності якісної медицини та освіти, соціальною та економічною нерівністю, проблемами миру та безпеки.

Таким чином, можливо дійти висновку, що участь Канади в ООН позитивно сприяє реалізації її зовнішньої політики. Країна продовжує брати участь в миротворчій діяльності і, в той же час, фокусує свою увагу не тільки на військових, а й на політичних, економічних та гуманітарних аспектах вирішення сучасних проблем та конфліктів.

Важливою платформою для реалізації безпеково-оборонної політики між державами є НАТО. Слід зазначити, що, навіть будучи учасницями Альянсу та просуваючи спільні цінності щодо безпекової політики, Канаді та Сполученим Штатам не завжди вдається дійти згоди стосовно окремих проблемних питань. Між країнами час від часу виникають суперечки через розбіжності щодо недостатнього фінансування оборонних зобов'язань зі сторони Канади та її занадто м'якої імміграційної політики.

Північноатлантичний договір, який передував заснуванню Північноатлантичного Альянсу (НАТО), був підписаний у Вашингтоні 4 квітня 1949 року. На момент створення Альянсу в підписанні договору взяли участь дванадцять країн, серед яких була й Канада. Основними цілями створення організації стали підтримка стабільності в північноатлантичному регіоні та захист його населення. Стратегічні концепції Альянсу включають три мети: впровадження колективної оборони, врегулювання кризових ситуацій та сприяння спільній безпеці [2].

Будучи однією з країн-засновників НАТО, Канада була однією з перших держав, яка запропонувала ідею створення подібного оборонного альянсу. Канадські представники брали активну участь в написанні 14-ти статей Північноатлантичного договору та його ухваленні.

Від самого початку Канада наголошувала на тому, що НАТО має стати не лише військовою організацією, а й повинно сприяти налагодженню та розвитку політичних, економічних та культурних зв'язків між країнами-учасниками. Лестер Пірсон – тодішній міністр закордонних справ – разом з іншими представниками канадської переговорної делегації відстоювали таку позицію, адже вважали, що НАТО повинно

стати чимось більшим, ніж просто військовим альянсом, що було також відображено в другій статті договору [1].

З моменту підписання Північноатлантичного договору Канада була безпосередньо залучена до діяльності НАТО, враховуючи розміщення своїх військових сил в Європі під час «холодної війни». Зрештою країна почала загострювати увагу на розширенні визначення безпеки в рамках Альянсу, яке включало би і цивільні аспекти.

З 1949 року в світі відбулося багато змін і станом на сьогодні кількість країн-учасників НАТО збільшилася до 30, проте Канаду й досі можна вважати одним з ключових учасників організації. Одним з головних пріоритетів Канади в рамках участі в Північноатлантичному Альянсі є підтримка міжнародного миру, протистояння поточним загрозам, налагодження партнерства з країнами, які не є учасниками організації [2].

При НАТО функціонує Об'єднана делегація Канади, яка складається з військової і політичної секцій, а також секції оборонної підтримки. Делегація розташована в штаб-квартирі в Брюсселі, а очолює її посол Девід Енджел, який є постійним представником країни в Північноатлантичній раді. Військовим представником Канади є віце-адмірал Скотт Бішоп, який представляє голову оборонного штабу країни у Військовому комітеті НАТО. Об'єднана делегація постійно звітує перед канадським урядом стосовно всіх питань, пов'язаних з діяльністю альянсу. Також делегація активно працює над просуванням зовнішньополітичних безпеково-оборонних інтересів Канади в рамках організації [6].

Таким чином, необхідно наголосити на тому, що Канада відіграла важливу роль в процесі заснування Північноатлантичного Альянсу. Реалізуючи свою безпеково-оборонну політику на глобальному рівні, Канада керується такими принципами, як підтримка міжнародного миру та безпеки і протистояння сучасним кризовим ситуаціям. Основними пріоритетами в процесі реалізації зовнішньої політики для Канади є підтримка міжнародного миру та безпеки, запобігання глобальним проблемам сучасності, враховуючи тероризм, незаконну міграцію, соціальну нерівність населення тощо. Канада віддає перевагу не тільки військовій діяльності заради відбудови миру, а й також фокусує свої

зусилля на економічних, соціально-політичних та гуманітарних аспектах вирішення глобальних проблем сучасності.

Висновки. Канада є однією з провідних країн сучасного світу, яка, незважаючи на безпосередні кордони лише з однією країною, проводить активну політику у різних сферах з багатьма країнами світу. Зовнішня політика Канади на сучасному етапі характеризується її активною залученістю до економічних та безпекових відносини зі своїми сусідами та партнерами, зокрема США, Мексикою та Великою Британією. Загалом, з усіма цими країнами Канада підтримує економічні зв'язки, які реалізуються у дво- чи багатосторонніх домовленостях, що дозволяє Канаді активно розвивати свою зовнішню політику шляхом економічного

співробітництва. Окремо варто виділити особливості функціонування CUSMA, яка прийшла на зміну NAFTA та стала новим етапом у відносинах між Канадою, США та Мексикою. Однак Канада у багатьох вимірах певною мірою залежна від США, які є основним партнером не тільки в економічній сфері, але майже в усіх інших сферах. Тому активний розвиток відносин з іншими країнами є одним із ключових завдань для розвитку Канади. Діяльність Канади у міжнародних організаціях показує, що Канада зацікавлена у активній участі у розбудові нового світу, а її представництва у ООН та НАТО дозволяють приділяти увагу конкретним аспектам цієї діяльності. Канада активно розвивається та бере участь у міжнародній діяльності, тим самим реалізуючи свою зовнішню політику.

References:

1. Canada and NATO. Available at https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_161511.htm%3FselectedLocale=en (accessed 02 November 2022). (in English)
2. Canada and The North Atlantic Treaty Organization. Available at: <https://www.veterans.gc.ca/eng/remembrance/wars-and-conflicts/caf-operations/nato> (accessed 04 November 2022). (in English)
3. Canada in Mexico. Security. Available at: <https://canadainmexico.com/canada-mexico-relationship/security/> (accessed 31 October 2022). (in English)
4. Canada: A Consolidation of The Constitution Acts 1867 to 1982. Available at: https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/CONST_RPT.pdf (accessed 25 October 2022). (in English)
5. Global Affairs Canada. Departmental Plan 2022-23. Available at: <https://www.international.gc.ca/transparence-transparence/departamental-plan-ministeriel/2022-2023.aspx?lang=eng> (accessed 28 October 2022). (in English)
6. Government of Canada. Available at: <https://www.canada.ca/en.html> (accessed 29 October 2022). (in English)
7. Granatstein J. I. Canada and peacekeeping. Available at: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/peacekeeping> (accessed 02 November 2022). (in English)
8. Oliphant B. (2014). Interpreting the Charter with International Law: Pitfalls and Principles. *Appeal*, no. 19, pp. 105–129. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2380161 (accessed 31 October 2022). (in English)
9. Segal H., FitzGerald A. Canada and the UK: A Long and Enduring Partnership. Available at: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/canada-and-uk-long-and-enduring-partnership> (accessed 31 October 2022). (in English)
10. Shull A., Wark W. The UK and Canada: National Security and collaboration in uncertain times. 2020. Available at: <https://fpc.org.uk/the-uk-and-canada-national-security-and-collaboration-in-uncertain-times/> (accessed 01 November 2022). (in English)
11. Statistics Canada. Available at: <https://www.statcan.gc.ca/en/start> (accessed 06 November 2022). (in English)
12. The World Factbook. Available at: <https://www.cia.gov/> (accessed 29 October 2022). (in English)